

บทที่ 5 อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

1. ระบบอัตราแลกเปลี่ยน

ปัจจุบันอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราสกุลต่างๆ ใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัว โดยขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานในตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตรา

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศมี 4 ระบบใหญ่ๆ คือ

(1) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ หรือ ระบบอัตราแลกเปลี่ยนตายตัว:

ระบบอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ หมายถึง ระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Standard) และระบบมาตรฐานทองคำ (Gold Exchange Standard) ซึ่งเป็นตัวกำหนดค่าของเงินตราสกุลต่างๆ โดยเทียบเคียงกับทองคำจำนวนหนึ่งที่น่าเชื่อถือ

ระบบทองคำเป็นฐานในการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนทั่วโลก โดยเทียบค่าผ่านเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกา (USD) ทำให้ค่าเงิน USD กลายเป็นเงินสกุลหลักตั้งแต่นั้นมา

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผลประโยชน์ของประเทศเจ้าของเงินตราสกุลหลัก กับผลประโยชน์ของการถือเงินตราสกุลหลักของประเทศอื่น มักสวนทางกัน ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาใดๆ ประเทศเจ้าของเงินตราสกุลหลักจะมีการแก้ไขปัญหาและยังต้องเผชิญกับแรงกดดันจากประเทศอื่น

สหรัฐอเมริกาจึงได้ประกาศยุติอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างทองคำกับเงินดอลลาร์สหรัฐในระดับธนาคารกลางของต่างประเทศ ตั้งแต่ 15 สิงหาคม ค.ศ.1971 ทำให้ระบบมาตรฐานทองคำสิ้นสุดลงโดยปริยาย

(2) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบยืดหยุ่น

แม้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ที่ไม่มีประเทศใดใช้แล้วในปัจจุบัน แต่ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ที่ยังคงมีข้อดี โดยเฉพาะในเรื่องการมีเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน ดังนั้นจึงมีการปรับปรุงให้เกิดระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่มีความยืดหยุ่น และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้น

(3) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบมีการจัดการ:

เป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่ปล่อยให้อุปสงค์และอุปทานของเงินสกุลนั้นๆ ทำงานได้ในระดับหนึ่ง โดยธนาคารกลางสามารถเข้าไปแทรกแซง เพื่อจำกัดขนาดและความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนได้ ระบบนี้จึงเป็นที่นิยมและถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก

(4) ระบบอัตราแลกเปลี่ยนลอยตัวแบบเสรี

ระบบนี้จะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานของเงินตราต่างประเทศในขณะนั้น อัตราแลกเปลี่ยนจึงสามารถขึ้นลงได้อย่างเสรี ไม่มีขอบเขตจำกัด โดยที่รัฐบาลไม่ได้เข้าแทรกแซง แต่ปล่อยให้เป็นไปตามกลไกของตลาด

2. มาตรฐานการบัญชี : อัตราแลกเปลี่ยน

กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (PAEs) ถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 21 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

กิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (NPAEs) ถูกกำหนดให้ปฏิบัติตามประกาศสภาวิชาชีพบัญชี ฉบับที่ 20/2554 บทที่ 21 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (ย่อหน้าที่ 382-390)

TFRS for PAEs & NPAEs ได้วางหลักเกณฑ์การบัญชีเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ สรุปพอสังเขปได้ดังนี้

2.1 กิจการที่ต้องแปลค่าเงินตราต่างประเทศ

กิจการในประเทศ	กิจการในต่างประเทศ
ซึ่งมีรายการค้าที่เกี่ยวข้องกับเงินตราต่างประเทศ เช่น การนำเข้า/ส่งออก การกู้ยืมเงินตราต่างประเทศ การเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร เป็นเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น	หรือหน่วยงานในต่างประเทศ อาทิ บริษัทย่อย บริษัทร่วม กิจการร่วมค้า หรือสาขา โดยมีกิจกรรมหรือการประกอบกิจกรรมในประเทศอื่น หรือในสกุลเงินอื่น

2.2 รายการค้าที่ต้องแปลงค่าเงินตราต่างประเทศ

รายการที่เป็นตัวเงิน หมายถึง หน่วยของสกุลเงินที่ถือไว้ และสินทรัพย์ หนี้สินที่จะได้รับ หรือที่จะต้องชำระเป็นจำนวนเงินที่กำหนดไว้แน่นอนหรือจำนวนเงินที่สามารถทราบได้ ลักษณะสำคัญของรายการที่เป็นตัวเงิน คือ สิทธิที่จะได้รับ (หรือภาระที่จะสมทบ) จำนวนเงินที่กำหนดไว้แน่นอน หรือจำนวนเงินที่สามารถทราบได้ในจำนวนหน่วยของสกุลเงิน

รายการที่ไม่เป็นตัวเงิน คือ ไม่มีสิทธิที่จะได้รับ (หรือภาระที่จะสมทบ) จำนวนเงินที่กำหนดไว้แน่นอนหรือจำนวนเงินที่สามารถทราบได้ในจำนวนหน่วยของสกุลเงิน

ประเด็น	เปรียบเทียบ	รายการที่เป็นตัวเงิน (Monetary Items)	รายการที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Monetary Items)
จุดแตกต่าง (Key Difference)		เงินที่ถือไว้ และสินทรัพย์ และหนี้สิน ที่จะได้รับหรือที่จะต้องชำระเป็นเงินที่กำหนดไว้แน่นอนหรือจำนวนเงินที่สามารถทราบได้	สินทรัพย์ และหนี้สินที่ไม่ทราบถึงจำนวนเงินที่แน่นอนที่จะได้รับหรือที่ต้องชำระ
ตัวอย่างรายการทาบบัญชี (Examples)		<p>➤ สินทรัพย์ (Assets)</p> <p><u>สินทรัพย์หมุนเวียน</u> เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินสด - ลูกหนี้การค้า - หลักทรัพย์ในความต้องการของตลาด - ลูกหนี้ตัวเงินรับ - หลักทรัพย์เพื่อค้า <p><u>สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน</u> เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินฝากประจำ <p>➤ หนี้สิน (Liabilities)</p> <p><u>หนี้สินหมุนเวียน</u> เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เจ้าหนี้การค้า - ตัวเงินจ่าย <p><u>หนี้สินไม่หมุนเวียน</u> เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - หุ้นกู้ 	<p>➤ สินทรัพย์ (Assets)</p> <p><u>สินทรัพย์หมุนเวียน</u> เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินลงทุนชั่วคราวทั้งในตราสารหนี้และตราสารทุนที่ไม่ทราบราคาตลาด - สินค้าคงเหลือ <p><u>สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน</u> เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - เงินลงทุนระยะยาวทั้งในตราสารหนี้และตราสารทุนที่ไม่ทราบราคาตลาด - สินทรัพย์ถาวร <p>➤ หนี้สิน (Liabilities)</p> <p><u>ประมาณการหนี้สิน หนี้สินระยะยาว หรือหนี้สินไม่หมุนเวียน</u> เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าบริการรับล่วงหน้า - บัญชีปรับมูลค่ารายการค้าวงจ่าย - ภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี

2.3 อัตราแลกเปลี่ยนที่ใช้ในการแปลงค่า

TAS#21 กำหนดให้ใช้อัตราแลกเปลี่ยนในการแปลงค่ารายการที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ดังนี้

(ก) ณ วันที่เกิดรายการค้า ให้แปลงค่าด้วย “อัตราแลกเปลี่ยนทันที” หรือ อัตราตลาด

(ข) ณ วันที่มีการรับ/จ่ายชำระหนี้ในระหว่างปี ให้แปลงค่าด้วย “อัตราแลกเปลี่ยนทันที”

(ค) ณ วันสิ้นรอบระยะเวลารายงาน

- รายการที่เป็นตัวเงินให้แปลงค่าด้วยอัตราปิด
- รายการที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งบันทึกด้วยราคาทุนเดิม ให้แปลงค่าโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่เกิดรายการ
- รายการที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งบันทึกด้วยมูลค่ายุติธรรม ให้แปลงค่าโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่กำหนดมูลค่ายุติธรรมนั้น

มูลค่ายุติธรรม หมายถึง จำนวนเงินที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงแลกเปลี่ยนสินทรัพย์หรือจ่ายชำระหนี้สิน ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายมีความรอบรู้และเต็มใจในการแลกเปลี่ยน และสามารถต่อรองราคากันได้อย่างเป็นอิสระในลักษณะของผู้ไม่มีความเกี่ยวข้องกัน

2.4 กำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน (Gains and Losses on Exchange Rate)

ผลต่างระหว่างอัตราแลกเปลี่ยน ณ 2 จุดเวลา คือ ณ วันที่เกิดรายการค้า กับ วันที่มีการรับ/จ่ายชำระหนี้ หรือ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลารายงาน

กำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนจะถูกบันทึกเป็นรายได้หรือรายจ่าย ไว้ในกำไรหรือขาดทุนในงวดบัญชีนั้น

2.5 ความหมาย “อัตราแลกเปลี่ยนฯ”

- (ก) **อัตราแลกเปลี่ยนทันที (Spot Rate)** หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนสำหรับการส่งมอบทันที
- (ข) **อัตราซื้อขายล่วงหน้า (forward Rate)** หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนที่ระบุไว้ในสัญญาซื้อขายเงินตราต่างประเทศเป็นการล่วงหน้า เพื่อใช้แปลงค่าในการส่งมอบ/รับมอบเงินตราต่างประเทศกันในอนาคต
- (ค) **อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ย (Average Exchange Rate)** หมายถึง อัตราเฉลี่ยของอัตราแลกเปลี่ยนที่เกิดขึ้นตลอดทั้งวันหรือในระหว่างวัน ได้แก่
- **อัตราซื้อ (Buying Rate / Bid Rate)** หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อ เมื่อกิจการนำเงินตราต่างประเทศไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาท
 - **อัตราขาย (Selling Rate / Offer Rate)** หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์ขาย เมื่อกิจการนำเงินตราต่างประเทศไปแลกเปลี่ยนเป็นเงินบาท
- (ง) **อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่เกิดรายการ (Historical Rate)** หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่เกิดรายการค้าในครั้งแรก
- (จ) **อัตราปิด (Closing Rate)** หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนทันที ณ วันสิ้นรอบระยะเวลารายงาน

3. ภาษีอากร : อัตราแลกเปลี่ยนฯ

3.1 ภาษีเงินได้นิติบุคคล (CIT)

การคำนวณรายได้/รายจ่าย/ลูกหนี้/เจ้าหนี้ และกำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนฯ อันเนื่องมาจากรายการค้า ซึ่งมีข้อตกลงเป็นเงินตราต่างประเทศ อาทิ ธุรกิจนำเข้าส่งออก กิจการขนส่งระหว่างประเทศ ธุรกิจค้าเงินตราต่างประเทศ สาขาหรือบริษัทในเครือของต่างประเทศ บรรษัทข้ามชาติ เป็นต้น โดยประมวลรัษฎากรได้บัญญัติหลักเกณฑ์การแปลง “ค่าเงิน” ไว้ในมาตรา 65 ทวิ (5) และ (8) ดังนี้

3.1.1 กำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนตามมาตรา 65 ทวิ (5) บัญญัติไว้ว่า เงินตรา ทรัพย์สิน หรือหนี้สิน ซึ่งมีค่าหรือราคาเป็นเงินตราต่างประเทศที่เหลืออยู่ในวันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชี ให้คำนวณค่าหรือราคาเป็นเงินไทย ดังนี้

(ก) **กรณีบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล นอกจาก (ข)**

- ให้คำนวณค่าหรือราคาของเงินตราหรือทรัพย์สิน เป็นเงินตราไทยตามอัตราเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อ
- ให้คำนวณค่าหรือราคาของหนี้สินเป็นเงินตราไทยตามอัตราเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์ขาย

(ข) **กรณีธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงิน** ให้คำนวณค่าหรือราคาของเงินตรา ทรัพย์สินหรือหนี้สิน เป็นเงินตราไทยตามอัตราเฉลี่ยระหว่างอัตราซื้อและอัตราขาย

เปรียบเทียบ “กำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน” ตามหลักกรบัญชีและภาษีอากร

อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนด	กำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน		
	TAS#21	ประมวลรัษฎากร CIT	
		ม.65 ทวิ (5)	ป.132/2548
จุดที่เกิดเหตุการณ์			
ขณะเกิดรายการค้า	อัตราทันที (อัตราตลาด)	อัตราตลาด	อัตราเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ หรือ ธนาคารแห่งประเทศไทย
กรณีรับ/จ่ายชำระหนี้ในระหว่างปี	อัตราทันที (อัตราตลาด)	อัตราตลาด	อัตราเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ หรือ ธนาคารแห่งประเทศไทย
กรณีมูลค่าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี	อัตราปิด (อัตราทันที ณ วันที่ไม่บดุง)	อัตราเฉลี่ยของธนาคารแห่งประเทศไทย	อัตราเฉลี่ยของธนาคารแห่งประเทศไทย

3.1.2 กำไรขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนตามมาตรา 65 ทวิ (8) บัญญัติไว้ว่า ถ้าราคาทุนของสินค้ายเป็นเงินตราต่างประเทศให้คำนวณเป็นเงินตราไทย ตามอัตราแลกเปลี่ยนในท้องตลาดของวันที่ได้รับสินค้านั้น เว้นแต่เงินตราต่างประเทศนั้นจะแลกได้ในอัตราทางการ ก็ให้คำนวณเป็นอัตราของทางการ

3.1.3 ตัวอย่างการบันทึกบัญชีกรณีการฝากเงินตราต่างประเทศ-ตามแนวปฏิบัติกรมสรรพากร

ตัวอย่าง ผู้ส่งออกได้ขายสินค้าไปต่างประเทศ มูลค่า \$100,000 เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ได้รับชำระหนี้เป็นเงินตราต่างประเทศ และนำฝากธนาคารพาณิชย์ในรูปของเงินเหรียญสหรัฐ ต่อมาได้ซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศ มูลค่า \$20,000 และนำเงินต่างประเทศที่ฝากไว้จ่ายชำระหนี้ค่าซื้อวัตถุดิบ

วิธีการบันทึกบัญชี มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

เมื่อขายสินค้าไปต่างประเทศ อัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ส่งออก \$1 = 28 บาท

Dr. ลูกหนี้ (\$100,000 x 28)	2,800,000	
Cr. รายได้		2,800,000

ขั้นตอนที่ 2

เมื่อได้รับชำระหนี้ค่าสินค้าจากต่างประเทศ ถึงแม้ผู้ส่งออกไม่ได้แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นเงินไทยและนำเงินฝากธนาคารในรูปของเงินเหรียญสหรัฐ อย่างไรก็ตามผู้ส่งออกต้องคำนวณค่าเป็นเงินตราไทย ตามมาตรา 65 ทวิ (5) กล่าวคือ ต้องบันทึกบัญชีการชำระหนี้เป็นเงินตราไทยตามราคาตลาดในวันที่ได้รับชำระหนี้ค่าสินค้า อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารรับซื้อเงินตราต่างประเทศ ณ วันที่ได้รับชำระหนี้ คือ \$1 = 39 บาท

Dr. ธนาคาร (\$100,000 x 39)	3,900,000	
Cr. ลูกหนี้		2,800,000
กำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน		1,100,000

ขั้นตอนที่ 3

เมื่อสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีเงินตราต่างประเทศที่ฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ หากคงเหลืออยู่ในบัญชีจนถึงวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี ต้องมีการปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนให้เป็นไปตามเงื่อนไขมาตรา 65 ทวิ (5) ถ้าวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีตรงกับ วันที่ 31 ธันวาคม กรมสรรพากรจะประกาศอัตราแลกเปลี่ยนให้ทราบประมาณเดือนมกราคมของปีถัดไป หากวันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีเป็นวันอื่น ต้องใช้อัตราแลกเปลี่ยนจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 4

เมื่อซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศ นำเงินตราต่างประเทศที่ฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ชำระหนี้ค่าซื้อวัตถุดิบ หากอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ซื้อวัตถุดิบ คือ \$1 = 39 บาท และอัตราแลกเปลี่ยน ณ วันที่ชำระ คือ \$1 = 43 บาท ในการโอนเงินตราต่างประเทศที่ฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์เพื่อจ่ายชำระหนี้ค่าซื้อวัตถุดิบ การบันทึกบัญชีมีอัตราแลกเปลี่ยนต่างกัน คือ

- (1) วันที่นำเข้าวัตถุดิบ อัตราแลกเปลี่ยน คือ \$1 = 30 บาท
- (2) วันที่นำเงินตราต่างประเทศฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ อัตราแลกเปลี่ยน คือ \$1 = 39 บาท
- (3) วันที่ชำระหนี้อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์ขาย คือ \$1 = 43 บาท

กรณีซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นเงินสด บันทึกบัญชีดังนี้

Dr. วัตถุดิบ (\$20,000 x 30)	600,000	
Cr. เจ้าหนี้		600,000

เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ โดยชำระจากบัญชีเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ที่เปิดบัญชีไว้เป็นเงินเหรียญสหรัฐ ทำให้เกิดกำไร/ขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน บันทึกบัญชีดังนี้

Dr. เจ้าหนี้ (\$20,000 x 30)	600,000	
ขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยน (43-30) x \$20,000	260,000	
Cr. ธนาคาร (\$20,000 x 39)		780,000
กำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน (43-39) x \$20,000		80,000

กรณีซื้อวัตถุดิบจากต่างประเทศเป็นเงินสด บันทึกบัญชีดังนี้

Dr. วัตถุดิบ (\$20,000 x 43)	860,000	
Cr. ธนาคาร (\$20,000 x 39)		780,000
กำไรจากอัตราแลกเปลี่ยน (43-39) x \$20,000		80,000

3.1.4 ภาวะการณ์ “ค่าเงิน” ผันผวน

ในอดีต ประเทศไทยเคยใช้ระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบคงที่ โดยผูกติดกับเงินเหรียญสหรัฐอเมริกา และได้เกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจจนต้องมีการลดค่าเงิน 2 ครั้งใหญ่ ๆ

ครั้งแรก ราวปี พ.ศ.2524 และ ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2540 ซึ่งรัฐบาลต้องประกาศใช้นโยบาย “เงินบาทลอยตัว” เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2540

จึงมีประเด็นว่า กรณีที่ “ค่าเงิน” ผันผวน กรมสรรพากรจึงออกคำสั่ง ทป.72/2540 อนุโลมให้บริษัทเหล่านั้นมีสิทธิเลือกที่จะนำ ผลกำไร/ขาดทุนจากเงินบาทลอยตัว ที่เกิดขึ้น ณ วันสิ้นสุดรอบบัญชีใน หรือ หลัง 2 กรกฎาคม 2540 มาถือเป็นรายได้รายจ่ายทั้งจำนวนในปี 2540 หรือจะเลือกเฉลี่ยวิธีใดวิธีหนึ่งใน 3 วิธีต่อไปนี้ก็ได้

- (1) เฉลี่ยตามสัดส่วนของมูลหนี้ที่ถึงกำหนดชำระ
- (2) เฉลี่ยแบบเส้นตรง ตามอายุ ของหนี้ที่คงค้างชำระ
- (3) เลือกเฉลี่ยแบบเส้นตรง 2, 3, 4 หรือ 5 วรรคก็ได้

3.1.5 การทำสัญญาประกันความเสี่ยงใน “ค่าเงิน”

หลักเกณฑ์สากลในการประกันความเสี่ยงใน “ค่าเงิน”

การป้องกันความเสี่ยงใน “ค่าเงิน” ทำได้หลายวิธี อาทิ สัญญาซื้อขายล่วงหน้าเงินตราต่างประเทศ (Forward Contract) และ Future Contract ซึ่งเป็นสัญญามาตรฐาน คือ กำหนดเงื่อนไขข้อตกลงต่างๆ เป็นมาตรฐานและซื้อขายผ่านตลาดกลาง (Exchange Market)

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง Forward Contract กับ Futures Contract

ประเภทสัญญา ปัจจัยเปรียบเทียบ	Forward Contract	Futures Contract
ลักษณะ	ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงเมื่อวันใด และซื้อสัญญากันเอง ในจำนวนที่ต้องการ โดยส่งมอบเงินกันในอนาคต ณ อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนด	ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงซื้อหรือขายในสกุลเงิน จำนวนเงิน ที่กำหนดแน่นอน ณ อัตราแลกเปลี่ยนที่กำหนดกันไว้ล่วงหน้า โดยส่งมอบเงินกันในอนาคต
ลักษณะสัญญา	สามารถตกลงกันระหว่างคู่สัญญา	เป็นสัญญามาตรฐาน ตกลงเปลี่ยนแปลงไม่ได้
วันส่งมอบ	สามารถตกลงกันระหว่างคู่สัญญา	เป็นสัญญามาตรฐาน ตกลงเปลี่ยนแปลงไม่ได้
การตั้งราคา	ตกลงราคาตามความพอใจระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยมิได้เปิดเผยราคาแก่สาธารณะชน	ราคาที่ตกลงซื้อขายสัญญากันจะมีการเปิดเผยในตลาดกลาง (Exchange Market) ซึ่งมีลักษณะเหมือนการประมูลสินค้า
การวางหลักประกัน	ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือทางการเงินของคู่สัญญาแต่ละฝ่าย และไม่จำเป็นต้องมีการวางหลักประกันเสมอไป	ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายต้องวางเงินเป็นหลักประกันไว้กับ Clearing House ซึ่งหากสัญญาที่ซื้อขายกันนั้นมีการเปลี่ยนแปลงของราคาขึ้นหรือลง ต้องทำการวางหลักประกันเพิ่มเติมหรือถอนหลักประกัน
กฎ และข้อบังคับ	บังคับตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	ต้องปฏิบัติตามกฎและข้อบังคับของ Exchange Market
ผู้ค้ำประกันตามสัญญา	ปกติไม่มีการกำหนดไว้ แล้วแต่ความตกลงของคู่สัญญา	Clearing House ของ Exchange Market แห่งนั้น ต้องเป็นผู้ค้ำประกันการปฏิบัติตามสัญญาของคู่สัญญาแต่ละฝ่าย

นอกจากนั้น ยังมีการออกตราสารแสดงสิทธิ์ (Option) เพื่อซื้อขาย Future Contract เรียกว่า Exchange Traded Option on Future ซึ่งแบ่งได้ 2 แบบ คือ Call Option และ Put Option

สัญญาประกันความเสี่ยงในภูมิภาคอาเซียน (ป.68/2541)

ในยุคที่ “ค่าเงินบาท” มีเสถียรภาพ (1 USD = 25 บาท) ไม่ค่อยมีเป็นที่สนใจทำสัญญาประกันความเสี่ยงกัน เพราะต้องเสียค่าธรรมเนียมธนาคาร จนกระทั่งมีการประกาศลอยตัว “ค่าเงินบาท” เมื่อ 2 กรกฎาคม 2540 ธุรกิจระหว่างประเทศจึงเริ่มหันมาทำสัญญาประกันความเสี่ยงกันอย่างจริงจัง เช่น การทำสัญญาซื้อหรือขายเงินตราต่างประเทศล่วงหน้า (Forward Contract) หรือการแลกเปลี่ยนเงิน (Swap) ล่วงหน้า เป็นต้น โดยต้องยอมเสียค่าธรรมเนียมธนาคาร ซึ่งดีกว่าการเกิดผลขาดทุนอย่างมากจากความผันผวนของ “ค่าเงิน”

การหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย (ป.114/2545)

คำสั่งกรมสรรพากรที่ ป.114/2545 “เรื่องการจ่ายเงินตามสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย (Interest Rate Swap) และสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ (Cross Currency Swap)” ได้วางหลักเกณฑ์การเสียภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายตามมาตรา 3 เศส และ มาตรา 70 แห่งประมวลรัษฎากรในกรณีดังกล่าว ดังนี้

- (1) **สัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย** เป็นสัญญาทางการเงิน ที่คู่สัญญาตกลงที่จะแลกเปลี่ยนการชำระดอกเบี้ยให้แก่กันและกัน ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราดอกเบี้ย ผลต่างที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยเข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8)
- (2) **สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ** เป็นสัญญาทางการเงิน ที่คู่สัญญาตกลงที่จะแลกเปลี่ยนการรับจ่ายเงินคนละสกุล ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน คู่สัญญาอาจมีการแลกเปลี่ยนเงินต้นในมูลค่าที่เท่ากัน โดยคำนวณจากอัตราแลกเปลี่ยนในวันทำสัญญา หรือนำเงินตราต่างประเทศไปขายให้แก่สถาบันการเงิน โดยคู่สัญญาไม่มีการจ่ายเงินผลต่างของอัตราแลกเปลี่ยน จึงไม่มีเงินได้พึงประเมิน
- (3) **การทำสัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศตาม (2)** อาจมีการทำสัญญาแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยควบคู่ไปด้วย เรียกว่า “สัญญาแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย” ผลต่างที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ย เข้าลักษณะเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8)
- (4) **กรณีการทำสัญญา ตาม (1) (2) (3)** หากมีพฤติกรรมที่แสดงว่าคู่สัญญามีเหตุกักขังเงิน ผลต่างที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(4)ก
- (5) **กรณีคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดผิดนัดชำระเงิน** คู่สัญญาที่มีสิทธิเรียกร้องให้ชำระเงินผลต่างพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าปรับ ซึ่งเข้าลักษณะเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(4)ก
- (6) **กรณีการทำสัญญา ตาม (1) (2) (3)** ซึ่งเป็นผลทำให้คู่สัญญาจ่ายเงินผลต่างที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศและอัตราดอกเบี้ย เงินผลต่างดังกล่าวไม่เข้าลักษณะเป็นเงินได้จากบริการ จึงไม่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย
- (7) **ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง หนังสือตอบข้อหารือ หรือแนวทางปฏิบัติใดที่ขัดหรือแย้งกับคำสั่ง ป.114/2545 เป็นอันยกเลิก**

3.2 ภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT)

มาตรา 79/4 บัญญัติว่า ในกรณีที่มูลค่าของฐานภาษีที่ได้รับหรือพึงได้รับจากการขายสินค้าการให้บริการหรือการนำเข้าเป็นเงินตราต่างประเทศ ให้คำนวณเงินตราต่างประเทศนั้นเป็นเงินตราไทยตามหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- (1) **กรณีที่ได้รับเงินตราต่างประเทศจากการขายหรือการให้บริการ** และได้มีการขายเงินตราต่างประเทศที่ได้รับชำระนั้นเป็นเงินตราไทยในเดือนที่ความรับผิดในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มเกิดขึ้น ให้ถือเงินตราไทยจากการขายนั้นเป็นมูลค่าของฐานภาษีที่พึงชำระภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยให้ถือตามอัตราเฉลี่ยที่ธนาคารพาณิชย์รับซื้อ ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT) ได้คำนวณไว้ในวันทำการสุดท้ายของเดือน
- (2) **กรณีนำเข้าสินค้า** ให้คำนวณราคา C.I.F. ของสินค้าที่นำเข้าเป็นเงินตราต่างประเทศเป็นเงินตราไทยตามอัตราที่กรมศุลกากรใช้คำนวณเพื่อเรียกเก็บอากรขาเข้า

3.3 อัตราแลกเปลี่ยนตามมาตรา 9

มาตรา 9 บัญญัติว่า “วันแต่ละจะมีบทบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าจำเป็นต้องคำนวณเงินตราต่างประเทศเป็นเงินตราไทยเพื่อปฏิบัติการตามลักษณะนี้ ให้คิดตามอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งกระทรวงการคลังประกาศเป็นคราว ๆ”